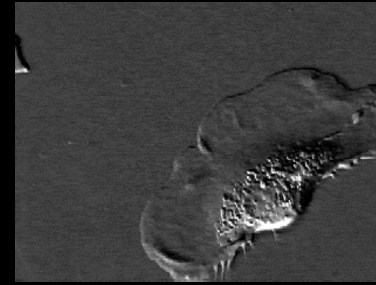

EGYEDI MOLEKULA VIZSGÁLATOK

KELLERMAYER MIKLÓS

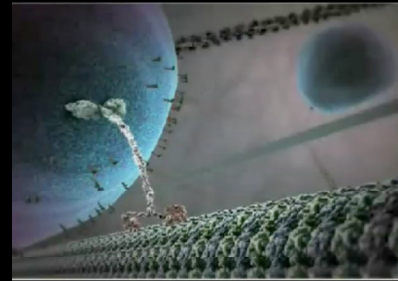
Élő sejtben: nanoskálájú gépezetek sokasága

Tovakúszó keratinocita

Mikrotubulus dinamikus instabilitás

Vezikulum transport kinezínnel

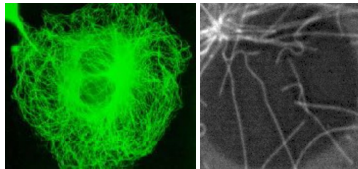

Fehéjeszintézis riboszómán

<http://multimedia.mcb.harvard.edu>

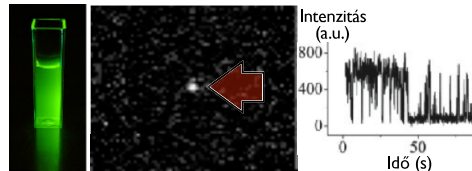
Molekulák - miért egyenként?

1. Egyéneket (tér- és időbeli trajektóriák) azonosíthatunk sokaságban

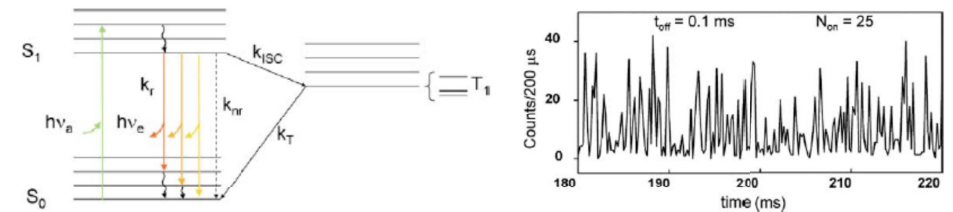
Sokaság - mikrotubuláris rendszer
Egyedi mikrotubulusok - treadmilling

2. Sztochasztikus folyamatokat ismerhetünk meg

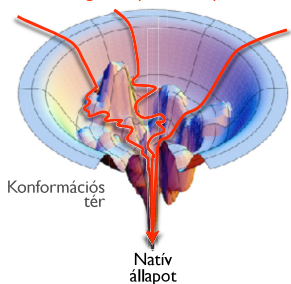
Sokaság - intenzitás
Egyedi kvantumpont - pislogás ("blinking")

Vizsgálható paraméterek: Fluoreszcencia

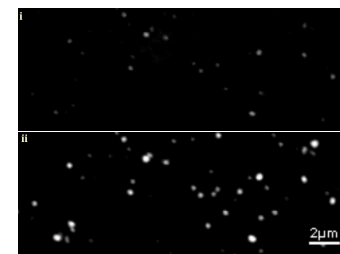
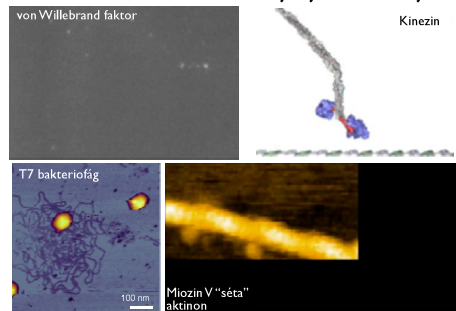

3. Párhuzamos útvonalakon zajló folyamatokat azonosíthatunk

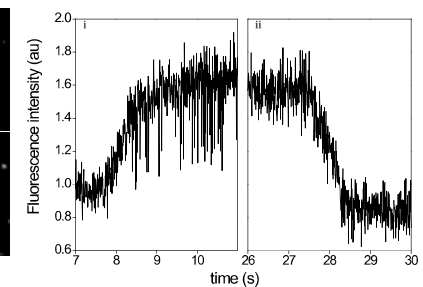
Kigombolyodott állapot

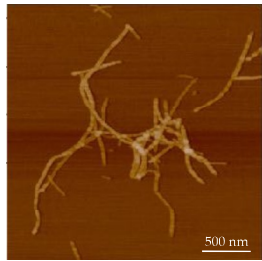
4. Biomolekulák mechanikáját jellemezhetjük

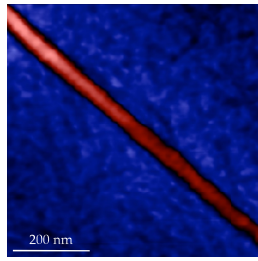
TRITC-jelölt titinmolekulák

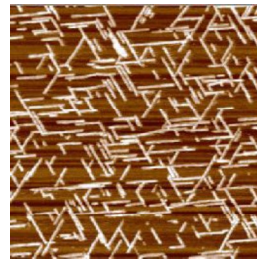
Vizsgálható paraméterek: topográfia

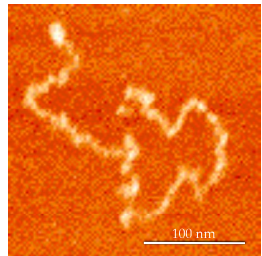
Amyloid β1-42

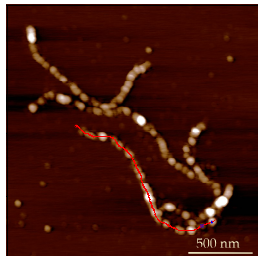
Fibrin protofibrillum

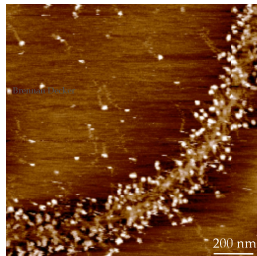
Amyloid β25-35

Titinmolekula

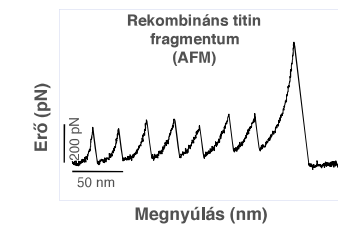
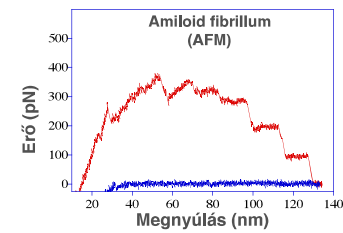
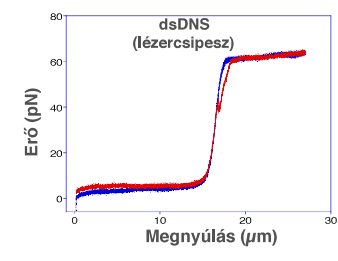
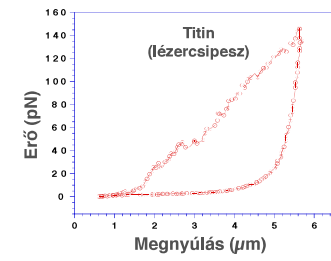

Dezmin filamentum

Miozin vastag filamentum

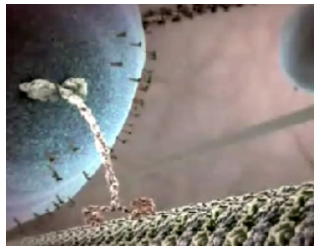
Vizsgálható paraméterek: erő

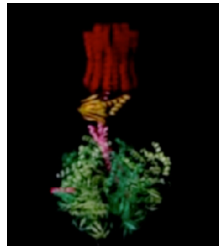
RUGALMASSÁG + SZERKEZETI VÁLTOZÁS ("ÁTMENET")

1. Erő: kifejlődik

Kinezin

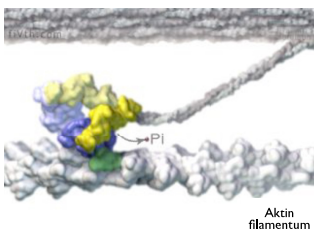
F1F0 ATPáz

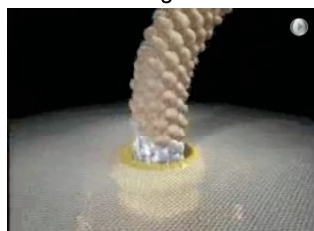
Riboszóma

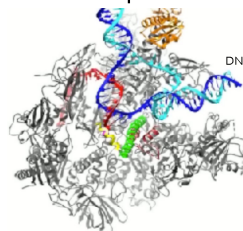
Miozin II

Bakteriális flagellum motor

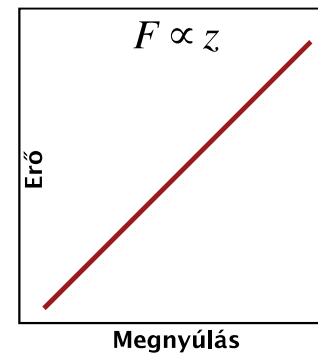
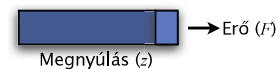

RNS polimeráz

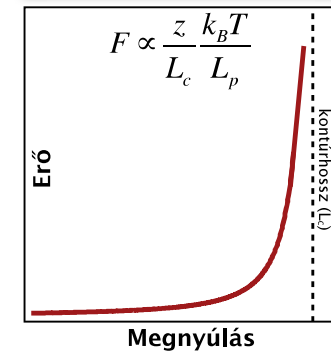
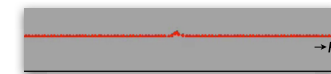

2. Erő: deformálja a szerkezetet

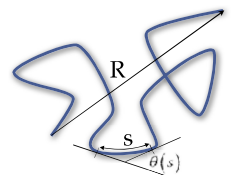
Merev test:
az erő kötések torzít -
Hooke-törvény

Polimerlánc:
az erő konfigurációs entrópiát csökkent

"Wormlike chain"

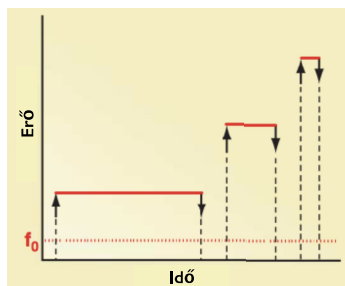
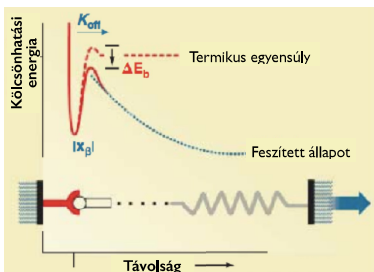

$$\langle \cos \theta(s) \rangle = e^{-\frac{s}{L_p}}$$

$$L_p = \frac{EI}{k_B T}$$

L_p = perzisztenciahossz
 L_c = kontúrhossz
 $k_B T$ = termikus energia
 EI = hajlítómerevség
 E = Young modulus
 I = keresztmetszet második momentuma

3. Erő: befolyásolja a reakciósebességet

Evan A. Evans and David A. Calderwood Science 316, 1148 (2007)

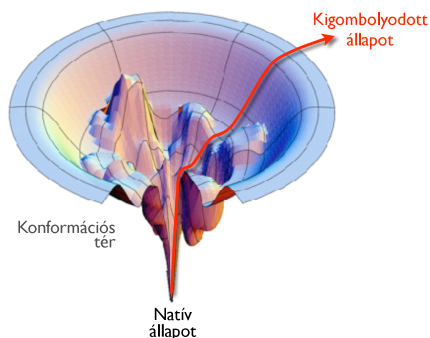
Termikus aktiváció: $\tau(0) = \omega e^{\frac{E_a}{k_B T}}$

Mechanikai terhelés: $\tau(F) = \omega e^{\frac{F_0 - F \Delta x}{k_B T}} = \tau(0) e^{\frac{F \Delta x}{k_B T}}$

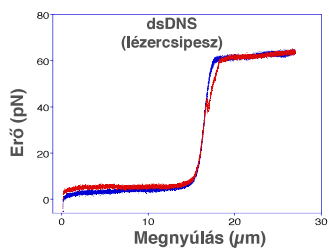
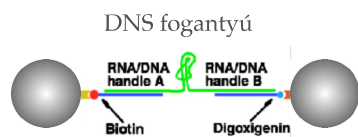
ω = karakterisztikus idő

E_a = aktivációs energia

Δx = távolság a kötött és tranzíciós állapotok között

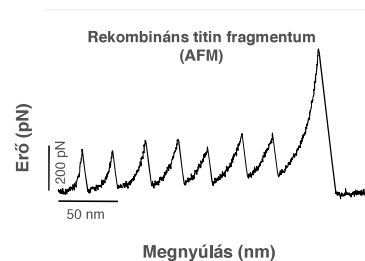

Molekuláris szingularitás: nanomechanikai ujjlenyomat

Kooperatív átmenet 65 pN-nál
DNS-RNS hibrid

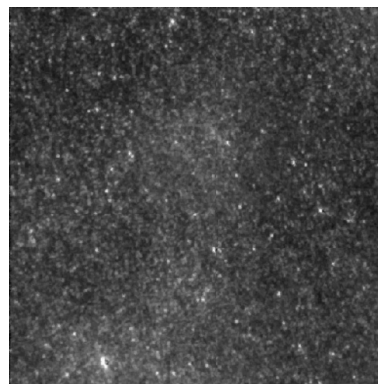
Rekombináns poliprotein

Fűrészfog alakú átmenetek
Egyenlő távolság a fogak között

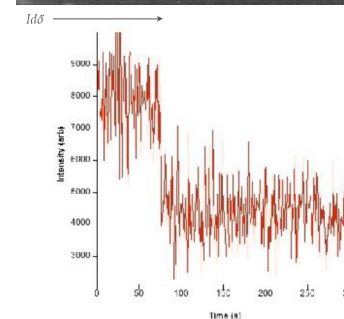
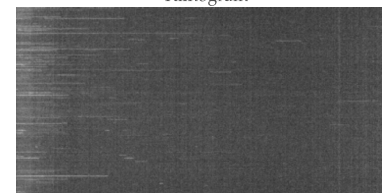
Molekuláris szingularitás: egylépcsős photobleaching

TIRFM

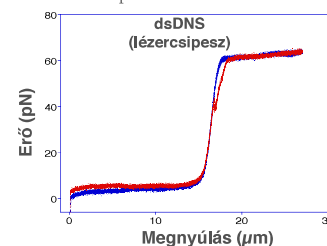
Alexa-488-PGK

Kimogram

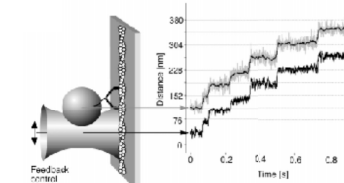
Folyamatok az egyedi molekula skálán

Kooperatív erőátmenet

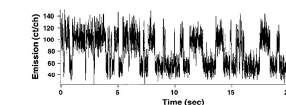
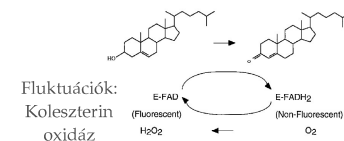
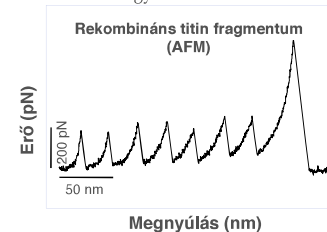

Diszkrét lépések:

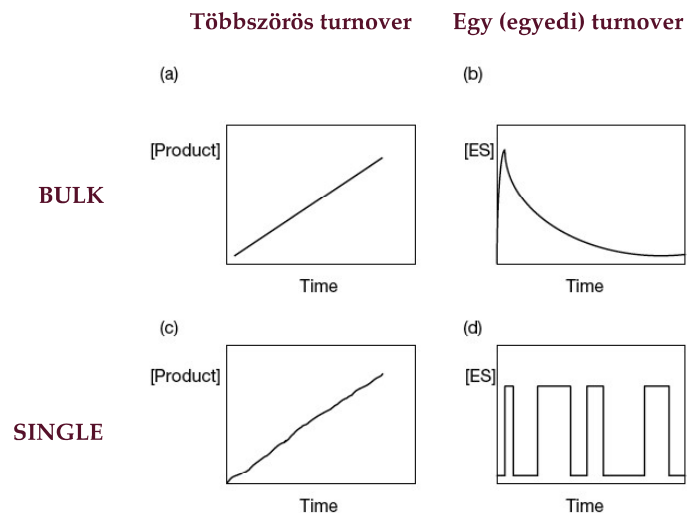
Miozin V - processzív motor

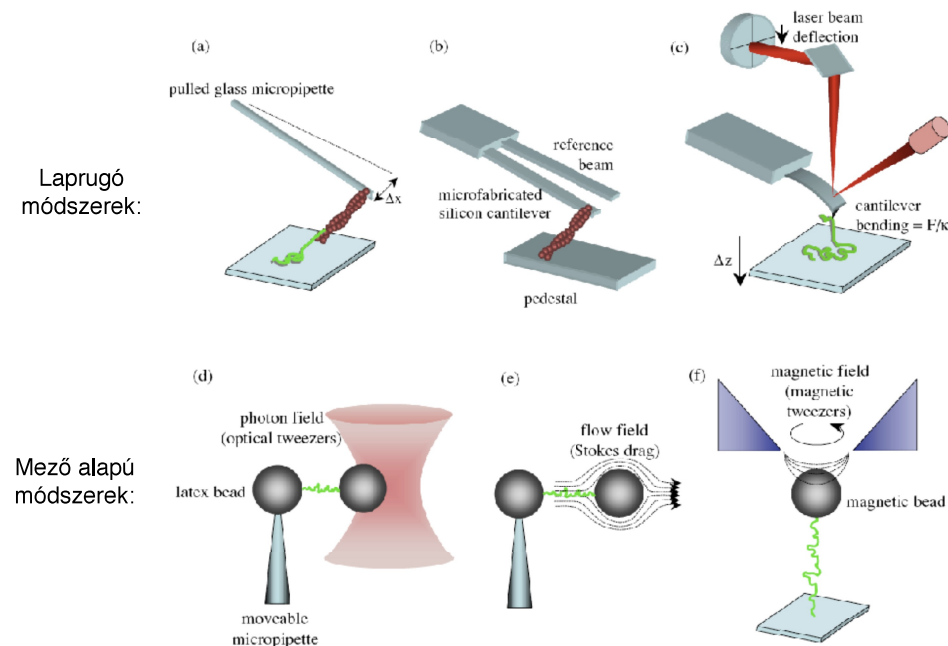
Minden-vagy-semmi erőátmenet

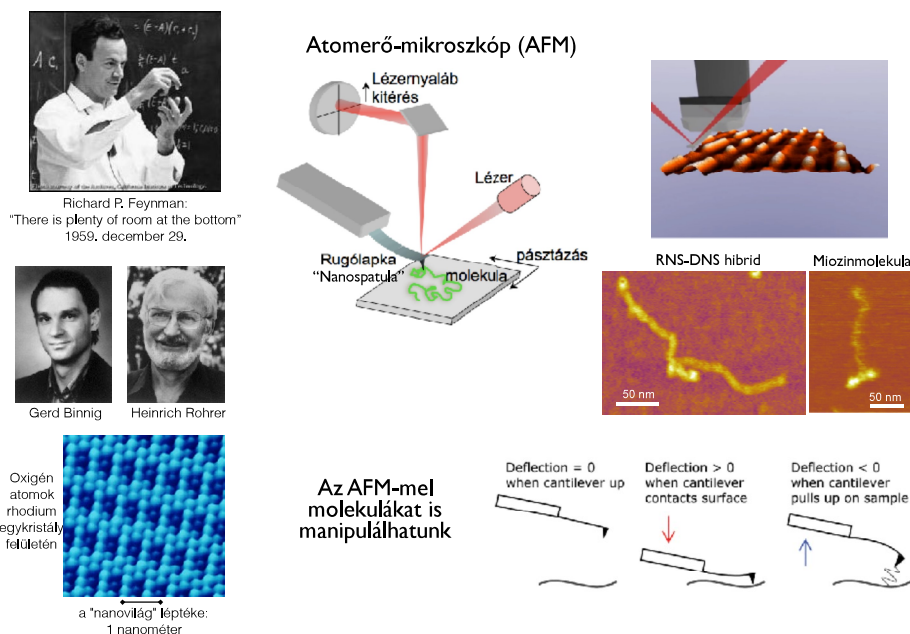
Bulk versus single

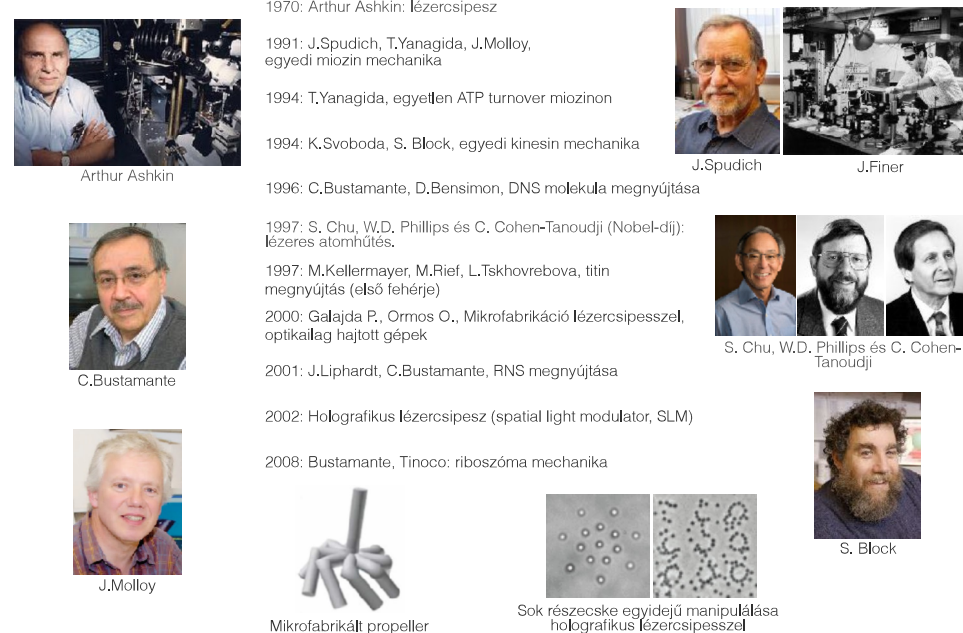
Nanomanipulációs módszerek

Pásztázó tűszondás mikroszkópia

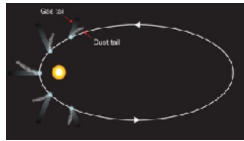
Lézersipesz - fontosabb történeti állomások

Kölcsönhatásai során a foton impulzusa megváltozik

Johannes Kepler
(1571-1630)

Üstökös farka a nappal ellentétes irányba áll: a napfény mechanikai hatása

Einstein:
tömeg-energia
ekvivalencia
 $E = mc^2$

Planck:
sugárzási
törvény
 $E = hf$

Maxwell:
fény terjedési
sebessége
 $c = \lambda f$

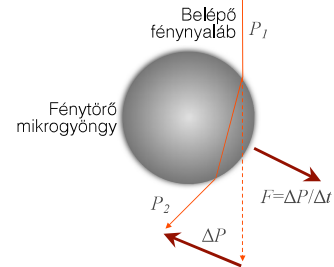
Louis-Victor-Pierre-Raymond, 7th duc de Broglie (1892-1987)

$$mc^2 = h \cdot \frac{c}{\lambda}$$

A foton impulzusa:

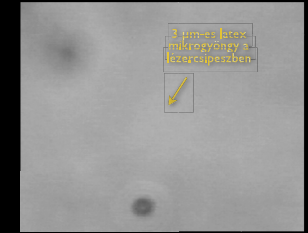
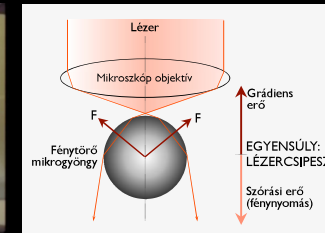
$$P = \frac{h}{\lambda}$$

A refrakció fényimpulzus-változással (ΔP) jár:

Az optikai csipeszben a fotonok és a fénytörő részecske között impulzuscsere lép fel

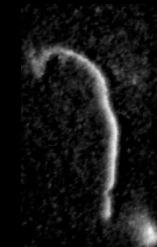
Nanomanipulálás fénnel

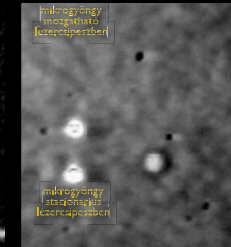
E. coli baktériumsejt

Aktin filamentum

Fáziskontraszt kép

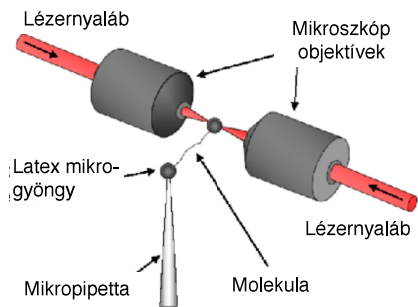

DNS

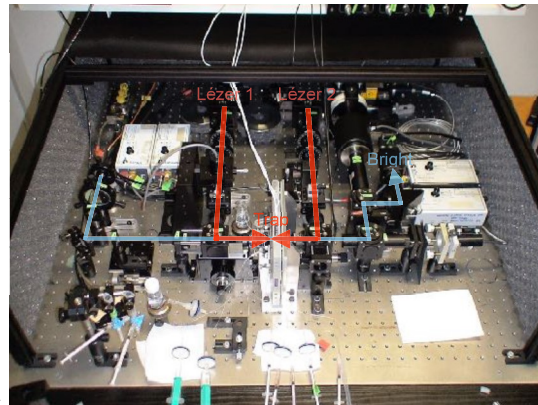
Fluoreszcencia kép

Arai et al. Nature 399, 446, 1999

A lézercsipeszsel erőt is lehet mérni

Két lézersugaras optikai csipesz berendezés

Erőkalibráció

- Fényimpulzus-változás közvetlen megmérése
- Ismert erővel való kalibrálás (Stokes erő)
- Ekvipartíció tétele

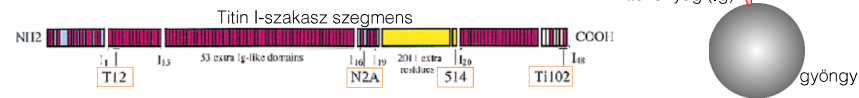
Molekula - fogantyú geometria

mikrogöngy $\sim 1 \mu\text{m}$

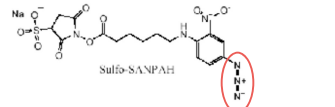
molekula $\sim 10 \text{ nm}$

Molekula fogantyúhoz rögzítése

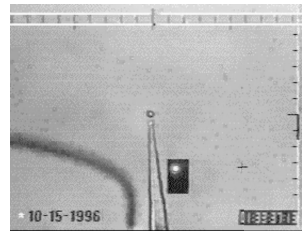
Szekvensspecifikus ellenanyagok

Fotoreaktív keresztkötő - molekulahegesztés

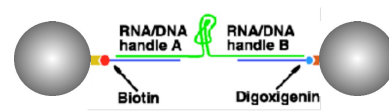

- Nem specifikus
- Fotoreaktív N₃- (azido) csoport (amino-csoportokkal reagál)
- UV megvilágítás

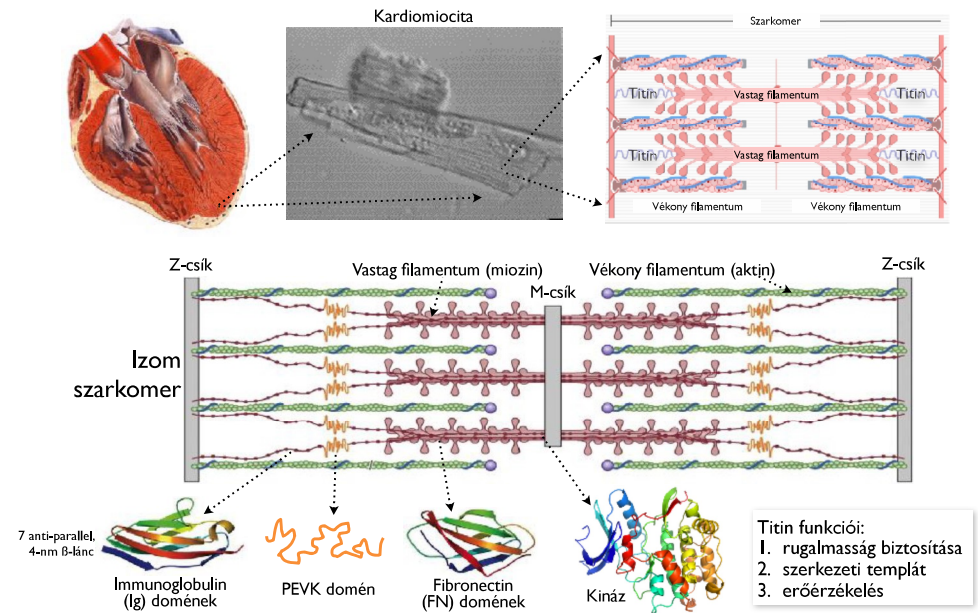
DNS fogantyú

- Molekuláris dimenzió
- Klónozási technikákkal specifikussá tehető
- Mechanikai ujjlenyomatot ad

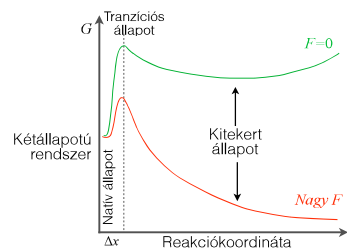
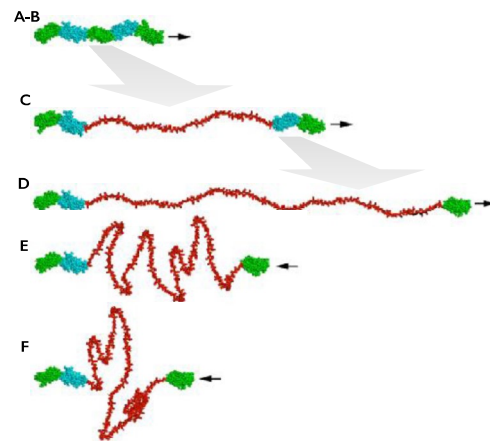
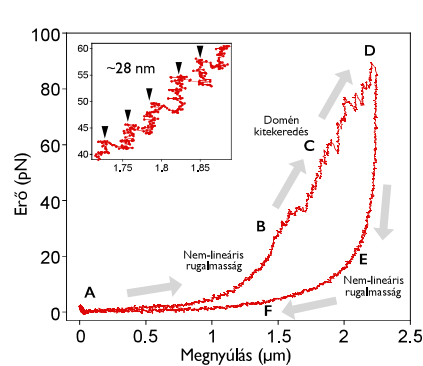

Lézersípész demonstráció!

A titin óriás izomfehérje nanomanipulálása

Erőhatásra a titin kitekeredik

Erővezérelt domén kitekeredési sebesség:

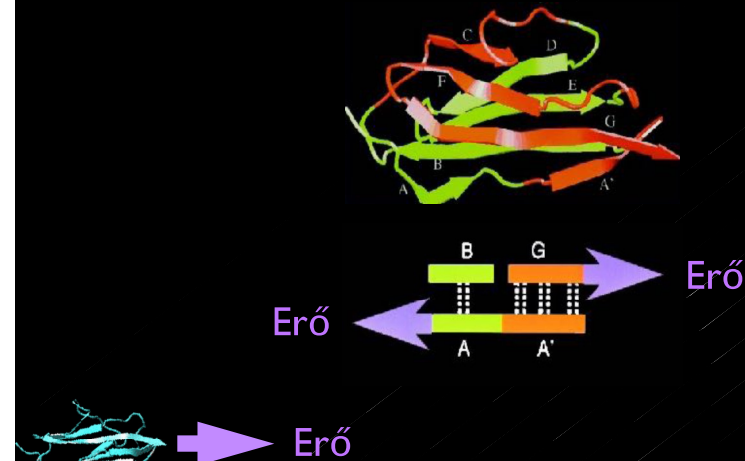
$$k_F = k_0 e^{F\Delta x / k_B T}$$

k_0 : spontán kitekeredési sebesség

Domén kitekeredés:

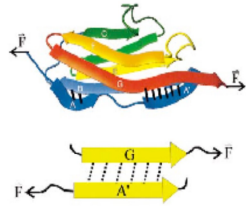
1. minden vagy semmi elv szerint
2. nyilvánvaló intermedier nélkül
3. mechanikai stabilitás által diktált hierarchia szerint

A titin doméneket párhuzamosan csatolt H-hidak stabilizálják

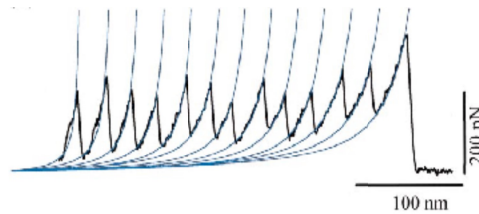

A mechanikai stabilitás biológiai logikája

Szerkezetet összetartó H-hidak párhuzamos csatolása

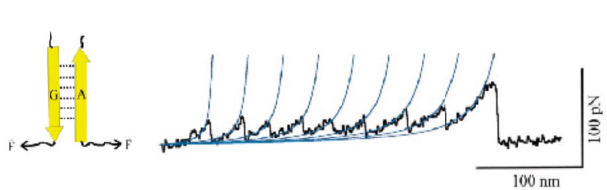
Nagy kiterjedési erő

Szerkezetet összetartó H-hidak soros csatolása

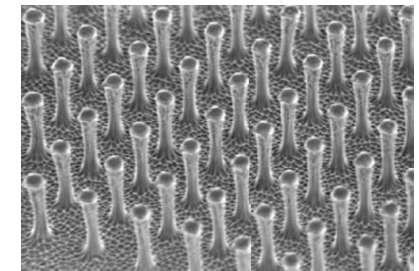

Alacsony kiterjedési erő

Makroszkópikus mechanikai stabilitás

Effektív ragasztóanyag a párhuzamos csatolás elvén

Mesterséges gecko talp
Nanotechnológiával készítve

Gecko talp felületi tapadása:
Párhuzamosan csatolt Van der
Waals kötések a serték és a
felület között